

κυρία

κυρία, η, ουσ. [θηλ. του ουσ. κύριος]. **1.** συνοδευτικό ονόματος γυναίκας, ανεξάρτητα από το αν είναι παντρεμένη ή όχι: «μου είπε η κυρία Ελένη να περάσετε από το σπίτι της || έμεινε ανύπαντρη η κυρία Μαρία». Στη γλώσσα της αργκό ακούγεται **κυριά**: «πέρασε η κυριά Δέσπω και σε ζητούσε». (Λαϊκό τραγούδι: και τον ανάβει η **κυριά** Κούλα όπου έχει τάλιν και τσιγαριές στη ζούλα). **2.** τιμητική προσφώνηση γενικά σε γυναίκα ή προσφώνηση σε γυναίκα που δεν ξέρουμε το όνομά της: «κυρία μου, τα συγχαρητήριά μου || με συγχωρείται, κυρία, πού βρίσκεται η τάδε οδός;». (Λαϊκό τραγούδι: τα λουλούδια στην **κυρία** από μένα, που τα χάδια της σε σένα έχει δοσμένα). **3.** η παντρεμένη γυναίκα, η σύζυγος: «είναι η κυρία του τάδε». **4.** η αφέντρα του σπιτιού, η οικοδέσποινα, η κυρά: «ποια είναι η κυρία του σπιτιού;». (Τραγούδι: μια φορά κι έναν καιρό σε μεγάλο σπιτικό, καμαριέρης της **κυρίας** ήταν ο Ζαχαρίας και κουμάντο στην κουζίνα έκανε η Αντζουλίνα). **5.** γυναίκα ευγενική, με άψογη συμπεριφορά, καθώς πρέπει, αξιοπρεπής: «είναι πολύ κυρία η τάδε». (Λαϊκό τραγούδι: αφού στον κόσμο λιγοστές είναι **οι κυρίες**, γιατί να μπλέκουμε με παλιοϊστορίες). **6.** η αφεντικίνα: «σε θέλει η κυρία στο γραφείο της». **7.** χαρακτηρισμός ή προσφώνηση της οικοδέσποινας από το υπηρετικό προσωπικό: «με καλέσατε, κυρία; || μήπως θέλει τίποτε άλλο η κυρία;». **8.** η δασκάλα, η καθηγήτρια: «η κυρία μας έβαλε να γράψουμε μια έκθεση με θέμα την οικογένεια». **9.** ειρωνική ή υποτιμητική αναφορά σε γυναίκα: «ήρθε η κυρία στο σπίτι μου και με τις βλακείες που αράδιασε στη γυναίκα μου μας έκανε άνω κάτω». (Λαϊκό τραγούδι: κι οι μάγκες ξηγηθήκανε να κάψουνε την Τροία, να τιμωρήσουνε τον τζε μαζί με την **κυρία**, που κάνανε την αρπαγή εν πλήρη μεσημβρία). **10.** σε θέση επιρρ., (και για τα δυο φύλα) φρόνιμα, σοβαρά: «ό,τι και να σου πουν, εσύ κυρία». (Ακολουθούν 17 φρ.).

- από μικρός φαινότανε πως κάνει την κυρία, από την παιδική του ηλικία έδειχνε πως θα γίνει ομοφυλόφιλος. Από την εικόνα του μικρού παιδιού που επιδεικνύει γυναικεία συμπεριφορά. Συνών. από μικρός φαινότανε πως αγαπά τα σύκα / από μικρός φαινότανε πως πήγαινε το γράμμα·

- η λευκή κυρία, (στη γλώσσα των ναρκωτικών) η ηρωίνη: «απ' τη στιγμή που πιάστηκε στα δίχτυα της λευκής κυρίας, κλάψ' τον». (Λαϊκό τραγούδι: μπροστά σου θα 'ναι πάντα οι μέρες της βελόνας, για άκουσε και μένα και κάνε τώρα μόκο, όσα η **Λευκή Κυρία** μου 'δωσε μέχρι τώρα, τα πήρε όλα πίσω, δικέ μου, και με τόκο)·

- η πρώτη κυρία της χώρας, η σύζυγος του αρχηγού του κράτους: «την παράσταση παρακολούθησε και η πρώτη κυρία της χώρας»·

- κάθεσαι σαν κυρία, (και για τα δυο φύλα) κρατάει ευγενική, κόσμια συμπεριφορά: «κάθε φορά που είναι μπροστά ο πατέρας του, κάθεσαι σαν κυρία»·

- και κλάμα η κυρία! βλ. λ. κλάμα·

- καλή κυρία! βλ. φρ. σπουδαία κυρία(!)·

- κάνω την κυρία, προσποιούμαι τον ανήξερο, τον αμέτοχο σε κάποια παράνομη ή επιλήψιμη πράξη: «κάθε φορά που γίνεται κουβέντα για τη ληστεία, κάνω την κυρία, γιατί πήρα κι εγώ μέρος σ' αυτήν». (Λαϊκό τραγούδι: κάτω στα λεμονάδικα έγινε φασαρία, δυο λαχανάδες πιάσανε και **κάναν' την κυρία**)·

- κυρία Ηλιθιοπούλου, βλ. λ. [Ηλιθιόπουλος](#)·

- κυρία Καριολίδου, βλ. λ. [Καριολίδης](#)·

- κυρία με τα όλα της, από όλες τις απόψεις καθώς πρέπει κυρία: «έχει μια γυναίκα, που είναι κυρία με τα όλα της»·

- κυρία Μπουφίδου, βλ. λ. Μπουφίδης·

- κυρία Τοκτοκίδου, βλ. λ. [Τοκτοκίδης](#)·

- κυρία Χαζοβιολίδου, βλ. λ. [Χαζοβιολίδης](#).

- *μεγάλη κυρία*, που ξεχωρίζει σε ένα επαγγελματικό χώρο, ιδίως καλλιτεχνικό: «οι μεγάλες κυρίες του παγκόσμιου κινηματογράφου || η Μαρινέλα είναι η μεγάλη κυρία του ελληνικού λαϊκού πενταγράμμου». (Λαϊκό τραγούδι: *θα σας πω μια ιστορία πως στο λαϊκό τραγούδι η μεγάλη μας κυρία είναι η Μπέλλου η Σωτηρία*)· η φρ. δεν απαντάται για κύριο.

- *οι κυρίες προηγούνται!* φιλοφρονητική έκφραση από άντρα σε γυναίκα που της δίνει το προβάδισμα σε κίνηση ή ενέργεια. Λέγεται και με ειρωνική ή υποτιμητική διάθεση και για άντρες. Για τον ίδιο λόγο και για τα δυο φύλα ακούγεται και το *άφτερ ντογκς* [<αγγλ. after dogs (= μετά από τα σκυλιά)].

- *παίζουμε τις κυρίες*; **α.** ερώτηση μεταξύ μικρών κοριτσιών για να παίξουν τις μεγάλες γυναίκες, να ντυθούν δηλ. με μεγαλίστικα ρούχα και να προσποιηθούν τους τρόπους και τη συμπεριφορά των μανάδων τους. **β.** ερώτηση που απευθύνεται από ανθρώπους της πιάτσας για να δηλώσουν ότι δεν πιάνονται κορόιδα, ότι γνωρίζουν τα κόλπα της παρανομίας. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *εμείς τι κάνουμε*: «εμείς τι κάνουμε, ρε, τόσα χρόνια, παίζουμε τις κυρίες και δεν ξέρουμε να ξαλαφρώσουμε μια τσέπη;».

- *σπουδαία κυρία!* (ειρωνικά ή υποτιμητικά) έκφραση με την οποία κρίνουμε αρνητικά τη συμπεριφορά μιας γυναίκας: «μόλις μπήκε στην παρέα μας, άρχισε να ρίχνεται στους άντρες των άλλων γυναικών. -Σπουδαία κυρία!».

- *το παίζει κυρία*, βλ. φρ. *κάνει την κυρία*.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας